

Tiedotustoimintaa kylmän sodan vuosina

Pekka Lähteenkorva – Jussi Pekkarinen: Idän etuvartio? Suomi-kuva 1945–1981. WSOY 2008. 359 s.

■ Itsenäisen Suomen ensi vuosikymmeninään ulkomailla harjoittamaa tiedotustoimintaa koskeva Urho Kekkosen arkiston johtajan Pekka Lähteen-

korvan ja ulkoasiainministeriön arkiston tutkijan Jussi Pekkarisen teos *Ikuisen poudan maa* sai ilmestyessään muutama vuosi sitten hyvän vastaanoton. Vain sitä saatettiin kritikoida, että teos keskittyi pelkästään ulkoministeriön toimintaan. Nyt Lähteenkorva ja Pekkarinen ovat kirjoittaneet jatkoa em. teokselleen (vuodet 1945–81). Jo esipuheessaan he tähdentävät, että kirjan painopiste on nimenomaan ulkoasiainhallinnon toiminnassa. Edellisen osan nimi oli mainio. Tämän osan nimi on hieman outo, myös kansikuva kiväärillä tähtäävästä presidentti Kekosesta ihmetyttää. Mutta kaiken kaikkiaan kaksikko on nytkin aika hyvin onnistunut.

Mielenkiintoisen kirjan lähdeaineisto on ensi sijassa peräisin ulkoministeriön arkistosta. Huolellisesti ja kattavasti on tämä runsaudensarvi ammattimiesten taidolla läpikäyty. Tosin sitä hyödynnetään monin paikoin jopa siinä määrin, että sivut tuntuvat täyttyvän pelkästään arkistoaineksen mekaanisesta toistosta omaperäisen otteen ja analyysin jäädessä kovin niukaksi.

Keskeisen merkkipaalun Suomen sodanjälkeisen ulkomaisen tiedotustoiminnan suuntaviivojen luomisessa muodosti ns. Jakobsonin komitean mietintö 1961. Siinä tiivistettiin vuosiksi eteenpäin toiminnan peruslinjat, joihin kuuluivat kaikinpuolinen valikoivuus, reagoinnin riipeys, Suomi-aineiston laadukkuus ja kulttuuripanostuksen tärkeys. Tiedotustoiminnan tuli kulkea puolueettomuuspolitiikkamme rinnalla ja tukea sitä.

Suomettumisväitteet muo-

dostivat tiedotustoiminnallemme pitkäaikaisen ja usein piinallisen haasteen. Tämä kaikki on kirjassa erinomaisesti käsitelty termin etymologiaa ja historiaa myöten.

Myös tiedotustoiminnan arkipäivä iloineen ja suruineen on kirjassa tyhjentävästi kuvailtu. Joskus tapauksien toistuva samankaltaisuus häiritsee – onko kaikki pitänyt panna kirjaan?

Human interest -aspekti tulee kirjassa hyvin ja virkistävästi esiin. Henkilökuvauksiin on saatu särmää. Jakobsonin ohella Matti Tuovinen ja esimerkiksi Jaakko Iloniemi ja Keijo Korhonen vaikuttivat tehokkaasti tiedotuksen suuntaan. Ulkoasiainhallinnon lehdistö- ja kulttuurivirkamiehet olivat oma genrensä, joka onnistuessaan sai hyviä tuloksia pitäessään yhteyttä huippujournalisteihin, poliittisiin vaikuttajiin ja tunnetuimpiin kulttuurin edustajiin. Heidän osaltaan pistää silmään useissa pääkaupungeissa menestyksellä toimineen, kultivoidun Kristofer Gräsbäckin luonnehtiminen, tosin epäröiden, tyypiltään jotenkin ”rehenteleväksi”. Tätä voi pitää harhaanjohtavana luonnehdintana.

Asiavirheitä Lähteenkorvan ja Pekkarisen kirjasta löytääkseen pitää mennä trivialiteetteihin. Sivulla 123 mainitaan, että Paasikivi kävi presidenttikaudellaan vain kaksi kertaa ulkomailla: Ruotsissa kuningaan 70-vuotispäivillä 1952 ja Neuvostoliitossa hankkimassa Porkkalaa takaisin syksyllä 1955. Ruotsissa hän kävi kuitenkin myös 1950 kuningas Kustaa V:n hautajaisissa (jolloin hän siis tapasi viimeisen

kerran Mannerheimin, joka oli siellä sairaalahoidossa ja eli tapaamisen jälkeen vain kolmen kuukautta).

Vähäisin resurssein usein hankalissa tilanteissa suoritettu Suomen virallinen tiedotustoiminta 1945–81 on Lähteenkorvan ja Pekkarisen toimesta viety ansiokkaasti aikakirjoihin.

Pekka Harttila